

ГОДИНА 1996.
YEAR 1996.

Свеска -1
Volume - 1
Удк.911.913.1

РАЈКО ГЊАТО*

ГЕОПОЛИТИЧКИ ПОЛОЖАЈ РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ

И з в о д: У раду се анализирају геополитички елементи релевантни за настанак, развој и опстапак Републике Српске, најмлађе "државе" на свијету. У смислу претходног, посебна пажња поклања се токовима и посљедицама "новог свјетског поретка", те мјесту и значају Републике Српске у њему. Развој Републике Српске доводи се у везу са концептом и перспективом регионализма као европског а онда и свјетског процеса.

Кључна ријеч: геополитика, геостратегија, Република Српска, "нови свјетски поредак", Босна и Херцеговина, Југославија, дезинтеграција, реинтеграција, Срби, Хрвати, муслимани, ентитет, унија.

A b s t r a c t: In this paper we analyze geopolitical elements relevant for the emergence, development and existence of Republic of Srpska, the youngest "state" in the world. Thus, the attention is particularly paid to the courses and consequences of the new world order, along with the place and importance of Republic of Srpska within it. Development of Republic of Srpska is connected with the concept and prospective of regionalism as a European and world process.

Key words: geopolitics, geostrategy, Republic of Srpska, new world order, Bosnia and Herzegovina, Yugoslavia, disintegration, reintegration, regionalism, Serbs, Croats, Moslems, entity, union.

Увод

Задаци овог рада дефинисани су његовим насловом, а циљ је да се на основу анализе кључних елемената и фактора геополитичког положаја Републике Српске дефинишу реални правци и могућности њеног развоја, те укаже на кључне проблеме који су саставни дио сложеног положаја у локалним и регионалним оквирима, како са аспекта настанка и у темељења тако и будућег развоја ове најмлађе "државе" на свијету.

Опште напомене

Након три године и осам мјесеци крвавог међунационалног, међуетничког, вјерског и рата дјелимично грађанских обиљежја, вођеног на **Др Рајко Гњато, доцент, Филозофски факултет, Бања Лазаревића 1, 78000 Бања Лука, РС. Рад примљен 28.4.1996. године.*

географском простору Босне и Херцеговине односно бивше СР Б и Х, која се као административно-територијална јединица налазила такође у саставу бивше СФРЈ, коначно је Дејтонским споразумом¹ и Париском мировном Конференцијом² успостављен мир између непосредних учесника у рату: Срба, Хрвата и муслимана.

Постигнуто ријешење, у вези са миром, намеће бројна питања: какав мир, до кад мир, неправедно ријешена, половично ријешена, перијешена и отворена питања, претпоставке опстанка и функционисања ентитета и уније, те бројна слича и друга питања. Но, прије евентуалног одговора на неко од постављених питања потребно је осврнути се на неколико битних чињеница.

- а) Оружани исход рата на географском простору Босне и Херцеговине³, као и политичко рјешење за његове актере одредило је директно учешће НАТО снага на страни Хрвата и муслимана у заједничкој борби против српске војске и виталних интереса српског народа. Прецизније речено, исход рата, посебно у сфери политичког рјешења, директно је у вези са успостављањем "новог свјетског поретка" осмишљеног и вођеног под патронатом, засад, једине супер-силе на Земљи - Сједињених Америчких Држава.
- б) У оквиру глобалне политике "новог свјетског поретка", на простору Европе и посебно Балкана, процес реформи и реконструкција социјалистичких земаља започет је и вођен вољом и интересима Њемачке и Ватикана. Њихово директно учешће у катастрофалном процесу разбијања бивше СФР Југославије било је иницијално, да би у поодмаклом процесу САД, под плаштом Уједињених Нација а затим НАТО савез преузеле патронат у превођењу постављених циљева, складно политици "новог поретка" на чијем су челу управе САД.

Политички пресудан утицај САД у рјешавању конфликтних ситуација, овај пут на Балкану, могао би за Европу имати, у догледно вријеме, тешке посљедице. Изгледа да је то Европа са извјесним закашњењем схватила, како Источна тако и Западна.

- в) Ревитализација вјековних интереса германског народа у овом дијелу Европе и Балкана није ништа друго неголи једна карика у остварењу политике "новог свјетског поретка" под патронатом Њемачке. Извјесну сметњу у том процесу представљају Француска и Велика Британија, што се манифестовало и у рјешењу кризе на босанскохерцеговачком простору. Тако са извјесним закашњењем, ове дивје земље, посебно Француска, настоје обезбиједити већи

- политички и сваки други утицај на овом дијелу Балкана. Но, у коначном рјешењу мировног уговора у Паризу, којим су дефинисана многа питања на географском простору Босне и Херцеговине, односно бивше Југославије у цјелини, њихов утицај био је другоразредан.
- г) Вријеме и пракса показали су дезорјентисаност, неспалажења и немоћ Русије, не заустављању превођења политике "новог поретка" већ у заштити властитих интереса у њему. Самим тим показало се да српски народ у цјелини не може рачунати на апсолутну заштиту и остварење виталних интереса у окриљу политичке и других видова моћи Русије, свакако не у овом и догледном времену.
- д) У процесу разбијања бивше СФРЈ, тиме и бивше СР Б и Х, значајну улогу имаја је Аустрија, нарочито на информативно-пропагандном плану. Оптерећена славом прошлости и савременом инфериорношћу, очајнички је дочекала распад бивше Југославије, државе којој је главнину чинио српски историјски и етнички простор. Тиме је задовољство распада било веће. Обновљене су нека дашње амбиције, овај пут у оквиру нових околности и под новим патронатом.
- ђ) Илузорно би било анализирати правце и ток промјена што их намеће "нови поредак", не само на Балкану и Европи већ и у цјелини, бз директног учешћа политике Ватикана. Вјековна стратегија ширења католичанства у цјелини, посебно на исток, сукобљавала се директно у међусобном додиру и дјелимичном преклапању културних и цивилизацијских кругова (српско-православног, византског и источњачког, па једној и римо-католичких разних нација на другој страни) најдиректније и најинтензивније управе на географском простору Босне и Херцеговине. Отуд очекивано и отворено подржавање Ватикана дезинтеграционим процесима на читавом простору бивше Југославије, као и преурањено признање сецесионистичких државица Словеније и Хрватске, те подржавање хрватско-муслиманске армаде у борби са српским народом на простору западних српских земаља.
- е) Још једном морамо се осврнут на иницијално значење рушења политичке и економске организованости земаља источног блока на челу са бившим СССР-ом, чиме отпочиње успостава "новог свјетског поретка".

Крупни догађаји у Европи као што су рушење Берлинског зида, Варшавског уговора, СЕВ-а, уједињење двије Њемачке, представљају, уст-

вари, најкрупније политичке догађаје у свијету након завршетка другог свјетског рата. Њима је отпочео процес сложених политичкогеографских и економскогеографских промјена у социјалистичким земљама источног блока. Процес наведених, и пратећих појава одвијао се муњевито. Он је неминовно подразумијевао не само сличне него и теже последице промјена на југословенском географском простору, промјена које су биле и очекиване а и нужне, поготово с обзиром на унутрашње претпоставке базиране на аптаго-низмима сваке врсте (националним, вјерским, историјским, културним, економским, цивилизацијским), те наравно на претпоставкама условљеним захтјевима "новог поретка", што је у крајњем подразумијевало употребу оружане силе у његовом превођењу.

Претходне констатације имају смисла уколико будући развој Републике Српске доведемо у везу са тенденцијом "уређења" Европе на бази успоставе регионализама, првенствено као економско-територијалних а онда и политичко-територијалних система. Но, о овој проблематици нешто касније.

ф) У цјелини посматрано, остваривање политике "новог свјетског поретка" кад је у питању њено провођење на географском простору претходне Југославије, подразумијевало је сламање кичме српског народа, управо зато што ће он бити једини који ће се супротставити постављеним захтјевима.

Не улазећи у анализу територијалних губитака, који су супут речено највећи од како Срби живе на овим балканским просторима, као ни у анализу губитака становништва, осврћућемо се на политичко-географске последице распада бивше Б и Х, и с тим у вези на значење новонасталих политичко-административних и државних субјеката, с посебним освртом на перспективе развоја Републике Српске, односно перспективе остварења српских националних и осталих интереса.

Захваљујући допекле јединственим интересима водећих земаља "новог поретка", непостојању протутежа интереса на другој страни у облику организованог савеза на одговарајућим основама, као и непостојању консензуса око минимума српских националних интереса и осмишљеног српског националног програма, сви директни учесници у процесу дезинтеграције бивше Југославије успјели су остварити постављене циљеве, наравно изузев Срба.

Све етничке скупине са обиљежјима нације створиле су националне државе (Словенија, Хрватска, Македонија). Муслиманима као националниј мањини, иако формалне нације, намеће се савез са Хрватима. Србима у Републици Српској памће се савез са Хрватима и муслиманима у оквирима

међународно признате Босне и Херцеговине и неизвјесна будућност по питању очувања српских националних интереса. Србима у остатку бивше Југославије предстоји, у основи то је и сад, држава грађанског типа, данас федерална а сутра са новим већ виђеним аутономијама.

Дакле, политика и стратегија новог свјетског поретка на просторима бивше Југославије не подразумева постојање националне српске државе. Да иронија буде већа, једини народ на просторима бивше југославије, до момента њеног настанка (1918), који је имао националну државу, били су Срби. Стварањем те (прве) Југославије, односно Краљевине СХС, Срби су остали без националне државе. У окриљу те новонастале државе - Југославије, државе створене на сулудим претпоставкама, Словенци и Хрвати створили су претпоставке за стварање сопствених националних држава. Македонски народ из статуса националне мањине прерастао је у народ са националним обиљежја, који је распадом бивше СФРЈ створио такође националну државу. Муслимански етнес са простора бивше СФРЈ из статуса националне мањине, политичким потезом комунистичке олигарије, преведен је у статус народа непостојећих националних обиљежја. Тим чином учињена је највећа неправда управо муслиманском народу. Дате су му лажне наде о могућностима стварања сопствене (муслиманске), прецизније речено исламске државе, и то искључиво на етничком и историјском простору српског народа.

Иако народ са мањинским националним обиљежјима, муслимани су у процесу рестаурације бивше СФРЈ остварили значајне интересе, посебно у оквиру бивше Б и Х, у којој су захваљујући високом наталитету, последицама другог свијетског рата у којем су Срби доживјели геноцид, те захваљујући имиграционој компненти, нарочито из Рашке области, Косова и Метохије, постали већински народ. Но, без обзира на ову чињеницу, о бројном преимућству, муслимани као народ са мањинским националним обиљежјима нису конститутиван народ, па не могу имати националну државу, што је, у осталом, исход рата на географском простору Босне и Херцеговине јасно показао. Међутим, у крвавом процесу трансформације бивше Б и Х, муслимани, с обзиром на статус националне мањине, статус који је стваран и одговарајући, али не и формалан, остварили су веће интересе од српског народа иако је на овим просторима аутохтон и конститутиван. Разлози таквог стања су бројни. Но, поставља се основно питање, зашто Срби не могу остварити суштинске националне интересе, у оквиру којих би стварање јединствене српске државе био први и основни циљ. Наравно и на ово питање постоји мноштво ваљаних одговора. Умјесто трагања за бројним одговорима на постављена питања задовољићемо се констатацијом да основни разлог лежи у историјском процесу, који је бројним и сложеним факторима, подразуме-

вајући и геноцидне и етноцидне, и наравно све оне који су на било који начин разбијали јединство српског националног бића по свим његовим компонентама, резултирао постојећим стањем. Но, у циљу доприноса потпунијем сагледавању постојећег стања "ријешености" српског националног питања, морамо додати и чињеницу о властитом "доприносу" за стање у којем се српски народ нашао, за стање непримјерено било ком народу на Балкану. *Довољно је истаћи чињеницу да смо једини народ на Балкану без националне државе.*

Без сумње највећи допринос Срба српској утопији било је стварање Југославије, државе у којој је српски народ остао без националне државе, и не само то. Распадом те утопистичке државе српски народ у цјелини, у овом и догледном времену, изгубио је сваку могућност стварања српске националне државе, па чак и без обзира на њену величину. Ове констатације изречене су у складу са омјером политичких и других снага у свијету, у овом дијелу Европе, и посебно Балкана који се рестаурира по вољи и интересима земаља чији су интереси директно супротстављени српским националним, културним и економским интересима.

У данашњој Југославији, остатку бивше СФРЈ, Срби су грађани без националне државе. Самим тим јасно је опредељен развој и заштита српских националних интереса у таквој држави, и изван ње (РС и ВСК).

Вријеме и пракса показали су да је национална држава једини гарант остварења националних интереса једног народа. Отуда и оправдан интерес свих народа свијета, народа са потпуним националним обиљежјима, за стварањем, односно, оних који је већ имају, за очувањем националне државе. Вјерујемо да је то и интерес српског народа, којег се он неће и не може одрећи.

Овдје споменути, или периферно анализирани фактори релевантни за очување виталних интереса српског народа у цјелини, сагледавани у склопу савремених политичких процеса у свијету, а утемељени на војној сили и економској моћи водећих земаља "новог свјетског поретка", подвосмислено упућују на закључак да Срби у Републици Српској, бар за сад, не могу рачунати са остварењем суштинских националних интереса - стварањем јединствене државе српског народа. Таква држава неостварива је и због чињенице што наша матица пије национална држава, због чињенице што у оквиру матице предстоје одређене реконструкције, због чињенице што су много чему супротстављени интереси између српских земаља источно и западно од Дрине, те због чињенице што су полазни елементи државног, правног, економског и осталих облика организовања државе и народа у Републици Српској и СР Југославији у много чему различити и у нескладу. У вези са претходним треба додати и чињеницу да као народ немамо национал-

ни програм, нити визију пута који би обезбедио сигуран и пресперитетан развој српског народа ма гдје он живио на свом историјском и етничком простору.

Главне одлике и проблеми геополитичког положаја Републике Српске

Методолошки приступ изучавању политичко-географске стварности на разним нивоима, глобалном, макро-регионалном, мезе-регионалном, микро-регионалном, те елементима и факторима одговарајућег таксономског ранга релевантним за настанак, развој и опстанак државно-политичких заједница, што се без сумње односи, и на Републику Српску, темељи се на дијалектици која подједнако одбацује механистички детерминизам и волунтаристички индетерминизам. Поред тога, методолошки приступ који обезбеђује прихватљиво рјешење основних проблема, назначених проблематиком овог рада, темељи се на примјени географског метода који подразумијева приступ просторној стварности на бази комплексног проучавања повезаности и интеракције елемената и фактора географске средине, подразумијевајући и геополитичке који у датом моменту и одређеном простору имају пресудно значење. Њихово директно, индиректно а онда након извјесног времена и реверзибилно дејство суштински је "генератор" бројних процеса, почев од оних који подразумијевају рушење постојећих система и државних заједница до стварања нових при чему се подразумијевају квалитетивно нови системи, успостављени свим расположивим средствима.

Промјене о којима је ријеч базирају на унутрашњим противурјечностима у систему, али до његове рестаурације и редесинације долази, као што је то показао примјер бивше СФРЈ, односно бивше СР Б и Х, пачешће под снажним утицајем глобалних процеса у ширем окружењу, који почивају на јасно дефинисаним интересима оних фактора (држава) који иницирају, усмјеравају, односно управљају процесом.

Примјена географског метода, према М. Радовановићу (1974) значи истраживати географску средину друштвеног развитака и просторно-територијалну организованост и издиференцираност тог развитака кроз разноврсност, сложеност комбинација елемената обједињених у територијалне системе, при томе процјењујући улогу и значај географских фактора. Прихватајући у основи овакав приступ, могуће је рационално одговорити на кључна питања дефинисана проблематиком овог рада. Тако, у наредним разматрањима основна пажња биће посвећена наким елементима и факторима релевантним за настанак, развој и опстанак Републике Српске, а само површна (периферна) пажња биће посвећена неким елементима и фактори-

ма који опредељују њен унутрашњи регионални развој, те сходно захтјевима геополитичких процеса у Европи, укључење Републике Српске у концепт развоја европских регионализама.

*

Полазне, а у исто вријеме и суштинске, одлике геополитичког положаја Републике Српске произилазе из постигнутог мировног уговора између Републике Српске и Хрватско-муслиманске федерације⁴, потписаног у Паризу 14. децембра 1995. године, којим се Република Српска дефинише као ентитет у оквиру међународне признате и суверене државе Републике Босне и Херцеговине⁵. Дакле статус Републике Српске у оквиру уније⁶ Босне и Херцеговине основна је компонента њеног геополитичког положаја, који намеће бројна питања, почев од уставно-правног положаја српског народа, могућности остварења српских националних интереса у ентитету и унији, могућност повезивања и укупних веза српског народа у Републици Српској са СР Југославијом и другим државама и сл.

Прије одговора на неко од постављених питања потребно је сагледати основна обиљежја ентитета - основне јединице у уставно-правном дефинисању, још увијек, само фиктивне државе Републике Босне и Херцеговине. Дакле, ентитет представља (подразумијева) дефинисану територију, прецизно одређене границе и народ који живи на територију ентитета. Ентитет (и) има(ју) властите оружане снаге (војску), полицију, судство, школство, здравство, културне институције, те парламент, владу, шефа "државе" и сл.

Ентитет, односно Република Српска, нема међународно признање у смислу пуноправног чланства у УН, из чега произилази да Република Српска нема независну спољну политику. Наравно, овакав закључак је формалног карактера, и тако га треба тумачити.

Такође, у складу са формалиним рјешењима Споразума о миру у Босни и Херцеговини, ентитет (Република Српска) везан је за унију, Републику Босну и Херцеговину, заједничким парламентом, заједничком владом, јединственом царином, централном банком, заједничком монетом, заједничким предсједником уније (Републике Босне и Херцеговине) и сл.

Из формалних ријешења функционисања ентитета "државе" у цјелини проистиче низ питања која ће се рјешавати у оквиру заједничких органа на нивоу државе Републике Босне и Херцеговине. Управо те заједничке - додирне тачке (ентитет - "држава") кључни су фактор квалитета будућих међусобних веза, на већ поменутиим релацијама. Овдје се првенствено мисли на могућност, а у исто вријеме и очекиване неспоразуме сваке

врсте утемељена на бројним претпоставкама (непосредне посљедице рата, историјска прошлост, неправедно ријешена и половишно ријешена питања у оквиру мировног споразума, а од значаја за просперитет издвојених ентитета, односно од националног значаја и сл). Такође, на "квалитет" међусобних веза у оквиру будуће државе битно ће утицати спољни фактори, који су и у току разрешавања тзв. Б - Х кризе имали пресудну улогу по свим питањима њеног рјешења. Без сумње тако ће бити и у будуће.

Геополитички процеси у Европи и на Балкану, који су дио глобалног тзв. "новог свјетског поретка" једна су од кључних компоненти која одређује геополитички положај Републике Српске, и с тим у вези у пуној мјери цјелокупну судбину српског народа у Републици Српској, и у опште српства источно и западно од Дрине.

Промјене које су се десиле и које ће се дешавати на географском простору претходне Југославије нужно је сагледавати у контексту жељених и осмишљених промјена у стратегији "новог свјетског поретка". У вези са овим напомињемо да су суштинске промјене у Европи па тиме на Балкану и на простору претходне Југославије изведене скоро до краја. Земље Средње и Југо-источне Европе трансформисале су прије свега политичке, а онда дијелом и економске системе по захтјевима и мјерилима "новог свјетског поретка". Читаво окружење претходне Југославије као и њене (бивше) конститутивне јединице изузев Србије, мада је и, она скоро у потпуности испунила све постављене захтјеве, стављени су у функцију стратешких интереса "новог поретка". У већини земаља, на дефинисаном простору, НАТО савез, под чијим патронатом се проводи политика новог свјетског поретка, присутан је на директан или индиректан начин. Овакво стање суштински и судбоносно одређују мјесто, улогу и значај Републике Српске у локалним и регионалним оквирима. Дакле, у склопу повонасталих политичких и укупних односа на овом дијелу Балкана између локалних чиниоца на једној страни, а на другој, између водећих свјетских чиниоца и њихових међусобних антагонизама, уклопљених дијелом и у појединачне интересе локалних фактора (интересе појединих нација - ентитета). Република Српска мора балансирати између реалног и могућег, односно жељеног и очекиваног.

Поставља се питање, да ли су политиком "новог свјетског поретка" и успостављаним односима на географском простору Босне и Херцеговине испуњена очекивања протагониста и подупирача дезинтеграционих процеса на простору бивше СФРЈ, те да ли су успостављеним стањем обезбијеђени услови - за просперитетан развој новонасталих државно-политичких и политичко-територијалних субјеката. На ова и слична питања потпуни одговор даће вријеме. Но, објективно, могу се извести сљедећи закључци: међународна заједница, прецизније речено протагонисти "новог поретка", и посебно

њихове филијале у овом дијелу Европе (Њемачка и Ватикан), те у цјелини католичке земље Подунавља, које на овим просторима вјековно имају и на разне начине остварују своје стратешке интересе (политичке, економске, културне ...) могу у потпуности бити задовољни. Основни разлог за задовољство лежи у чињеници што је остварен њихов вијековни сан о успостављању државне, прецизније речено, међународно признате границе на Дрини, којом је разбијено свако јединство српског народа на његовом историјском и етничком простору. Тиме је отклоњена суштинска препрека о стављању овог простора под пуну контролу поменутих фактора (земаља), те створене претпоставке за управљање жељеним процесима.

Вјештачки успостављена, али међународно призната граница на Дрини, спречава "уплитање" Србије, односно СР Југославије у "унутрашње" ствари "државе" Републике Босне и Херцеговине". У противном, то би се сматрало повредом међународно признате "државе", уплитањем у њене унутрашње ствари, нарушавањем њеног суверенитета и сл. што би узроковало "адекватном" реакцијом чувара новог поретка. Сасвим је јасно шта би та реакција подразумевала. Уосталом, довољан је примјер Ирака и учинак што га је тамо оставио "демократски и цивилизирани" свијет водећих земаља "новог свјетског поретка" и њихових сателита. Но, овдје, посматрано са становишта српских националних интереса и могућности њиховог остварења пресудно политичко-географско значење има успостава међународно признате границе на Дрини, односно укупна граница између СР Југославије и Републике Босне и Херцеговине. Она у овом часу, како смо већ истакли, онемогућава остварење виталних интереса српског народа. Но, пројекција значења те границе у склопу могућих збивања и могућег стања на географском простору претходне Југославије, у њеном окружењу посебно евентуалне промјене глобалног карактера по питању нових геополитичких односа и омјера снага у свијету даје основ за другачија закључивања. Наиме, уколико Република Босна и Херцеговина на буде функционисала у складу са постигнутим споразумом о миру, што је за очекивати, у неком дуготрајном процесу реално је претпоставити прерастање ентитета у државно-политичке субјекте са потпуним међународним признањем. Наравно, оваква могућност претпоставља прије свега сасвим нов квалитет геополитичких и укупних односа и омјера снага, прије свега у Европи а онда и у читавом свијету. Иако хипотетична и далека, она је логична и очекивана.

Друга претпоставка, везана за немогућност функционисање вјештачке "државе" Републике Босне и Херцеговине, подразумевала би припајање ентитета (Републике Српске) СР Југославије. И ова варијанта, као и претходна, подразумијева низ предуслова како на локалном тако и на глобалном геополитичком, геостратешком војном плану. Наравно, она је у

овом времену скоро немогућа, као у осталом и претходна, али је зато природна и очекивана. Но, о перспективи Републике Српске, у догледном времену, утемељеној на стању унутрашњих (локалних) и окружујућих (глобалних) геополитичких и укупних односа, нешто више и одређеније у завршном дијелу овог рада.

Кад се говори о развоју геополитичких процеса на простору бивше Б и Х, самим тим и на простору Републике Српске, не треба губити из вида све већи утицај што га оставрују исламске земље не само на овом дијелу Балкана већ Европе и свијету у цјелини.

Подршка исламских земаља муслиманима у Б и Х против остварења српских националних интереса, у основи и хрватских, показује заинтересованост исламског свијета првенствено Турске, а затим Пакистана, те низа релативно умјерених исламских земаља на челу са Египтом, за присуством и остварењем суштинских циљева из програма исламског фундаментализма, којег на овом дијелу Балкана треба да проведе исламски режим фиктивно постојеће државе Републике Босне и Херцеговине. Крајње озбиљно треба схватити већ успостављене просторно јединство на конфесионалној основи од Цазинске Крајине до Турске и даље на исток, којим ислам, дјелујући од истока према западу, у виду дугог и релативно широког појаса раздире српско национално биће по свим његовим елементима: територијалним, историјским, културним, државним, и сл. Изузетно неуралгична тачка, у смислу претходног, су Косово и Метохија, Рашка област, дио Подриња у ширем окружењу Горажда, како с аспекта садашњих тако и у погледу предстојећих политичких и процеса сваке врсте на географском простору Српских земаља и у ширем окружењу.

Важна компонента геополитичког положаја Републике Српске од које, на жалост, зависи низ претпоставки постојања и свеукупног развоја нашег ентитета (Републике Српске) везана је за постојање хрватског ентитета на географском простору Босне и Херцеговине, те с тим у вези ширих интереса нове Независне Државе Хрватске, службено назване Република Хрватска.

Иако савезници са муслиманима у рату против Срба, Хрвати и муслимани наметнутим мировним рјешењем враћају се старим, суштинским и непревазиђеним антагонизмима ислама и хришћанства, супротностима које почивају на културолошким и цивилизацијски супротстављеним интересима. Супротности о којима је овдје ријеч у доброј мјери опредјељују стабилност постојања и просперитет Републике Српске.

Интерес Хрватске, као уосталом и католичких земаља Подунавља је у одржању, али и у пуној контроли тампон зоне (Републике Српске), која ће онемогућити ширење ислама на сјевер и у сваком моменту бити, кад то буде

потребно, оружје у њиховим рукама усмјерено у жељеном смјеру. *У ствари, Република Српска, кад су у питању интереси католичанства, треба да добије улогу негдашње Војне Крајине, која ће се, као што је већ наглашено, држати под пуном контролом.*

Српски народ у Републици Српској због очувања властитих интереса, хтио то или не, имаће функцију што смо је претходно дефинисали. Зато, у времену које долази треба очекивати дозирану подршку (помоћ) Републици Српској првенствено католичких земаља Подунавља, па и осталих земаља Европе чији су интереси на било који начин везани за овај дио Балкана.

Насупрот интересима европског католичанства, посебно Подунавских земаља, САД имају суштински супротстављене интересе. Из тих разлога треба очекивати латантно, сукцесивно, па чак и отворено подржавање муслиманских интереса у тзв. унији Босне и Херцеговине, и то на разне начине, првенствено војном опремом и услугама исте природе, и евентуално економски прихватљивим програмима финансијера. Ипак, развој политичких и укупних процеса у САД, Европи и наравно у Азији, одређиће интезитет, трајање и начин подршке Сједињених Америчких Држава муслиманима у Босни и Херцеговини, што ће се у сваком моменту и на сваки начин одразити на стабилност постојања Републике Српске.

Битан фактор дестабилизације општих прилика на Балкану, којег смо већ означили иницијалним у процесу разбијања претходне Југославије, је Ватикан. Вијековна политика Ватикана, једног од најутицајнијих центара политичке моћи у свијету, усмјерила је своју оштрицу директно на овај, за католичанство, изузетно интересантан простор. Уосталом, у свим преломним периодима праћеним катаклизмом српског народа, Ватикан је био тај под чим се благословом проводио геноцид и етноцид над Србима.

Овај пут у "грађанском рату" на просторима бивше Б и Х, званични Ватикан дјеловао је нешто рафинираније. Објезбједивши директно уплитање моћних земаља Запада (протагониста "новог свјетског поретка") у "разрешење" југословенске кризе, дакле земаља које ће вјерно и предано обезбједити интересе католичанства на овим просторима, Ватикан се само привидно залагао за мир и за "праведно" рјешење кризе, а у ствари подржавао је рат који ће помјерити границе католичанства на исток. У циљу тих интереса требало је подржати било кога ко се борио против главне сметње продору католичанства на исток - дакле Срба. Отуд и подршка муслиманима у Босни и Херцеговини у њиховој борби против Срба и остварења српских националних интереса.

За Ватикан, сламање отпора Срба, поред осталог, подразумијевало је и обнављање Независне Државе Хрватске на "повјесним" хрватским прос-

торима. Поред тога, за коначан обрачун с православљем, којем основу и његово срце чини тзв. х е а р т л а н д било је нужио разбити српске национално биће на изоловане оазе, што је на одређен начин и учињено. Но и даље због недовршених послова цјлокупно српство, посебно Република Српска, биће под директним и индиректним утицајем политике Ватикана. У том погледу треба очекивати континуитет подршке Ватикана прије свега оним снагама из редова српског националног корпуса које у својим политичким програмима немају националну компоненту (програм). Овакав став Ватикана, и уопште земаља католичанства, треба очекивати по питању подршке политичким снагама у Републици Српској и СР Југославији, а посебно у Црној Гори, у којој дјелују неке снаге чији су интереси директно супротстављени интересима српског народа у Републици Српској и у свим српским земљама. Овдје се посебно мисли на подршку Ватикана "либералној" политици у Црној Гори, која је директно води сепартизму и потпуној самосталности. Са овог становишта треба тумачити и покушај оснивања црногорске "аутокофалне" цркве и њену подршку од стране католичких земаља.

Дакле, политика Ватикана и даље ће се заснивати на дозираној помоћи свим оним снагама које ће на било који начин оспоравати и онемогућавати природно право српског народа на уједињење, односно спречавати уједињење Републике Српске са осталим српским земљама. У контексту претходно дефинисаних ставова треба очекивати политику Ватикана према Републици Српској, односно сагледавати положај Републике Српске у склопу окружујућих геополитичких снага.

У циљу што потпунијег сагледавања геополитичког положаја Републике Српске, од кога зависи низ претпоставки стабилног развоја, те остварења суштинских националних интереса, потребно је осврнути се на значење "природних" савезника Републике Српске, посебно у скопу новонасталих прилика на овом дијелу Балкана обликованих по вољи и у складу са интересима моћника политике "новог свијетског поретка". Овдје је, прије свега, у питању свеколико значање Србије и Црне Горе, а онда осталих православних земаља на челу са Русијом.

Не улазећи у анализу збивања која су резултирала постојећим стањем у дијелу Европе окупљеном око бившег СССР-а, као и у њему самом, збивања која су измијенила политичку слику географског простора претходне Југославије и слично, сматрамо довољним истаћи чињеницу да су жељене промјене, на наведеним просторима, изведене до краја и искључиво по захтјевима и интересима "новог свијетског поретка". Овдје се мисли на оне промјене које је требало извести у овом времену и на дефинисаним просторима. Остварене промјене ни у ком случају не искључују пове захтјеве, уцјене и сл.

од стране моћника "новог поретка". Кад су у питању интереси Републике Српске, посебно "рјешења" која су нам наметнута, потребно је истаћи чињеницу да наши природни савезници нису били у стању спријечити нити једну одлику "међународне заједнице" која је била уперена директно против интереса српског народа у Републици Српској, па чак ни ону која је подразумева масовна бомбардовања. Ова констатација илуструје политички и сваки други утицај Русије те осталих православних земаља, у овом времену, по питању "уређења" свијета, рјешавања кључних проблема и жаришта, усмјеравања општих и регионалних процеса, до оних локалних. Констатације у смислу претходног упућују на закључак о могућностима заштите Републике Српске од стране наших припадних савезника.

Искључење Југославије из међународних организација и њено споро враћање у ту исту "међународну заједницу", те сталне пријетње санкцијама сваке врсте, такође су релевантан показатељ будућег значења СР Југославије у регионалним оквирима. Овим опсервацијама уопште није умањен допринос наших савезника у процесу стварања Републике Српске, али првенствено са хуманитарног, па и ширег економског становишта. Међутим, зар хуманитарну помоћ нису слале и земље које су директно учествовале у растурању претходне Југославије, односно бивше Б и Х?

Умјесто појединачне анализе значаја наших природних савезника, по питању политичке, војне и економске моћи, посматрано у свјетским, регионалним и локалним оквирима, од интереса за постојање Републике Српске и њену свеколику стабилност, осврнућемо се на актуелно значање класичне геополитичке доктрине која се у потпуности уклапа у политику "новог свјетског поретка". Наиме, њоме је Европа рашчлањена на Хеартланд - "срце", "колес копна" (европска Русија, са Украјином и Белорусијом, Сибир, Кина) и Римланд (рубне територије око Хеартланда - читава област Европе, надаље Блиски и Средњи исток), (7.87).

"Глобална геостратегија полази од претпоставке да се Римланд-ом мора у целини управљати или исти контролисати (отуда су овде велике западне војно-политичке групације, како би се држао у окружењу и под дозираним изолацијом Хеартланд. Римланд-у припадају све југословенске и остале балканске земље, те је извесно да се на балканским просторима, који својом највећом ширином и северним фронтом (Дунав, Сава, Купа) дубоко урастају у средишњи континентални труп Римланда, неће допустити политичко-територијални процеси који у овом изузетно значајном делу Римланда нарушавају глобалну и микрорегионалну стратегију и геополитику "новог поретка" и да ће се такве тенденције спречити свим средствима. Зато

Дванаесторица* из тобожњих принципијалних разлога енергичније бране титовске међурепубличке границе од бившег комунистичког режима и зато је овде једина сметња "новом поретку" Србија..."(7,87). Ове констатације у цјелини се могу прихватити изузев значења Србије као препреке остваривању политике "новог поретка" на овим балканским просторима, што су вријеме и пракса сасвим јасно показали. И не само то, уколико Србија жели очувати свој територијални и државни интегритет, па макар он био само формалан, мораће као што је то и до сада чинила, испунити све захтјеве у вези са уређењем простора западних српских земаља, као и захтјеве у погледу одређених "реформи" унутар ње. Но, евентуалне промјене у балансу снага на међународном (глобалном) плану, у смислу јачања некадашњег "источног таса" што је у овом као и у догледном периоду мало вјероватно, само би донекле ставиле Србију у нови положај, који би обезбиједио њен нешто већи значај у регионалним оквирима. Међутим, и у таквој ситуацији с разлогом би се могло поставити питање стварне доминације на балканским просторима. Садашње стање у том погледу несумљиву предност даје факторима "новог поретка", који већ у овом часу држе Србију у фактичном окружењу и под пуном контролом. Овим је за дуг временски период који предстоји дефинисана улога Србије у процесу садашњих и предстојећих реформи на Балкану. Дакле, Римланд је у овом часу под пуном контролом протагониста "новог свјетског поретка", што без сумње говори, између осталог, да је Република Српска и формално и суштински стављена под исти патронат, те да је њен садашњи и будући развој одређен визијом "новог поретка" све док он (нови поредак) не прерасте у своју супротност, која ће га по природи ствари уништити. Но, то су нека далека времена о којима се, у овом часу, може говорити само хипотетично.

Претходне анализе геополитичког положаја Републике Српске, кључних чиниоца и фактора који га дефинишу у овом, и дају основа за сагледавање његовог значења у погледу укупног развоја Републике Српске, у времену које долази, упућују на закључак да је он одређен интересима "новог свјетског поретка", те класичним и уз то традиционалним интересима окружујућег католичанства. С друге стране, он је добрим дијелом оптерећен нарастајућим опасностима исламског фундаментализма, који све више доприноси обиљежје свјетског процеса.

Основним анализама геополитичког положаја Републике Српске додаћемо констатацију о њеном изузетно сложном, прецизније речено веома неповољном геостратегијском положају. Имајући у виду чињеницу да је геостратегија продужена рука геополитике војним средствима, односно како је то Макиндер формулисао - "млађа сестра геополитике", у односу на коју

** У питању је Европска унија, која данас броји 15 пуноправних чланова.*

је комплементарна, а у основи анализира фундаменталне релације које постоје у односу снага у савременом свијету (8), утемељених на квалитету географских садржаја (облик територија и стим у вези разуђеност границе и могућности одбране, конфигурација терена, посебно контрола пад доминантних тачака у граничном појасу, постојење тјеснаца, коридора и сл. између сусједа (граничних субјеката) и могућност њиховог пресијецања од стране агресора, те етно-демографски спецификуми у властитој држави и у непосредном окружењу, дошли смо до констатације о, како смо већ рекли, неповољном геостратегијском положају Републике Српске. О овој, као што се види, изузетно сложеној проблематици биће говора наком другом приликом.

Закључна разматрања

Геополитички положај Републике Српске, резултат је сложених процеса трансформације бивше СФР Југославије, и у оквиру ње распада бивше СР Босне и Херцеговине. У том сложеном процесу, најкомпликованијем и најтежем од завршетка другог свјетског рата, настанак нових "самосталних" државица и специфичних политичко-територијалних субјеката (ентитета) одвијао се у складу са захтјевима "новог свјетског поретка". Поред тога, настанак наведених "субјеката" на географском простору бивше СФРЈ последица је грчевите и у исто вријеме оправдане борбе унутрашњих фактора (национа) за остварење виталних, првенствено националних, интереса а онда и осталих.

У антагонизму унутрашњих (појединачних националних и мањинских) и спољних вишеструко испољених интереса, на географском простору Босне и Херцеговине, међу повонасталим политичко-територијалним "субјектима" налази се и Република Српска, са стаповишта српских националних интереса, највеће остварење укупних трансформација на географском простору бивше Југославије.

Као што смо видјели, Република Српска је ентитет у оквиру међународне признате фиктивне државе Републике Босне и Херцеговине, дакле политички субјект са непотпуним суверенитетом, основним узроком отежавајућег и дестабилизирајућег развоја. Овдје се првенствено мисли на могућност остварења потпуних националних интереса српског народа у оквиру поменутих "државе". *Уколико профункционише непостојећа држава Република Босна и Херцеговина, а вјерујемо да неће, формални статус Републике Српске у оквиру те "државе" било би главна сметња остварењу директних, несметних и укупних веза са међународном заједницом, подразумевајући чак и оне са СР Југославијом.* Кад је већ ријеч о овим односима и

немогућностима укупног повезивања и реинтеграције Републике Српске и СР Југославије у јединствену политичко-територијалну (државну) цјелину, треба нагласити да садашње стање политичких процеса и односа снага у Европи, на Балкану и свијету у цјелини, не иду паруку том природном процесу.

Сложен и, како смо видјели, нимало завидан геополитички, уз то и геостратешки, положај Републике Српске кључни су проблеми (фактори) будућег самосталног, слободног, са становишта српских националних интереса пресперитетног и жељеног развоја. Захтјеви моћних фактора "новог поретка" иду у правцу реинтеграције Босне и Херцеговине. У вези са овим, најављивани облици помоћи Републици Српској, њено укључење у европске и свјетске интеграционе текове условљавају се захтјевима који постепено, али директно воде ка цјеловитој реинтеграцији простора Босне и Херцеговине, а тиме и постепеном настанку Републике Српске, као индивидуалисаног политичко-територијалног субјекта. Овај процес подржавају првенствено САД, чиме додатне доприносе продубљавању кризе на балканским просторима. Наравно, САД имају интереса да било гдје у свијету, изузев на територију властите државе, изазивају кризни жаришта. Због тога овдје и било гдје у свијету неће дозволити, све док то политичком и снагом оружја могу остварити, да се нека криза ријешни на праведан начин. Једино се на овај начин може објаснити подршка муслиманима у њиховим ирационалним захтјевима за стварањем јединствене државе Републике Босне и Херцеговине, која би у основи била унитарна муслиманска исламско-фундаменталистичка држава. Непомирљиви интереси реалног и ирационалног обликовани у форми, повезивања ентитета у "јединствену" државу Републику Босну и Херцеговину сигуран су извор нових бројних неспоразума и конфликта сваке врсте, поготову уколико буду подгријавани спољњим утицајима, у што не треба сумњати.

Упркос интересима САД које су, успут речено, основни генератор кризних жаришта у свијету, Европа нам, у много чему, супротстављене интересе. Те супротности у одређеној мјери допринијеле су стварању Републике Српске која ће, као што смо то већ нагласили, штитити Европу од нежељеног продора исламског фундаментализма.

Наговјештај нових политичко-географских процеса у свијету, као логична посљедица ароганције и насипља водећих фактора новог свјетског поретка посебно САД, могао би резултирати, у догледно врпјеме, новом политичко-географском подјелом свијета чиме би, поред осталог, будућност Балкана и повонасталих државаца на географском простору бивше Југославије била одређена интересима "нових" снага. Но, како су у питању процеси који евентуално долазе, садашњи тренутак и реалност развојних

процеса, посебно у Европи захтијевају укључење Републике Српске у токове европских регионализама.

Процес регионализама захватио је Европу још у вијеме њене блоковске подијељености. Данас окосницу уређења Европе на овим основама чиме земље Петнаесторице, које сходно сопственим интересима раде на успостави нових "ситних" регионализама нарочито у источној Европи и на Балкану, који ће се држати под пуном контролом. Овај процес подразумијева и укључење Републике Српске у систем припадајућих "ситних" регионализама.

Укупним процесима од којих зависи стабилан и пресперитетан развој Републике Српске треба додати и нарастајућу опасност исламског фундаментализма који све више поприма обиљежје свјетског процеса и значајног фактора политичко-географских промјена у савременом свијету. Но, ово је проблем цјелокупног неисламског свијета, па га тако треба сагледавати и рјешавати.

Вратићемо се, још једном, развоју Републике Српске у оквиру политике европских регионализама. "Регионализам је један од основних приступа и принципа научног познавања просторног диференцирања и интегрисања, развојног усмеравања, планирања и уређења географског простора. На конкретну примену овог приступа делују, у првом реду, географско-детерминистички (природногеографски и еколошки), културно-цивилизацијски, економски, политички, демографски, технолошки и информатички системи и чиниоци. Посебно значајна улога у концепцијским решењима регионализма у конкретном географском простору припада геополитичким и геостратегијским циљевима и доктринама (7,67). Но, овдје се поставља суштинско питање да ли се укључењем неког простора у припадајући регионализам и остварењем оштих интереса цијелине могу остварити и појединачни интереси интегративних дијелова. Свакако, ово питање задире у бројне претпоставке настанка и развојног концепта регионализама, што укључује, поред осталог, питање регионалних индивидуалности, посебно оних од националног интереса. Како се национални интереси у пуној мјери могу остварити једино у националној држави то практично значи да они дијелови формираних регионализама који у исто вријеме нису и дијелови националних држава не опружају могућност остварења националних интереса. Другим ријечима, Републику Српску - политичко-географски субјект на географском простору Босне и Херцеговине у концепту остварења политике европских регионализама пратиће два процеса. Први, претпоставља њен постепен опоравак дозирај и усмјераван ширим развојним интересима припадајућег регионализма, а други, такође подређен истим интересима, захтијеваће постепено слабљење развојног концепта Републике Српске на

националним основама.

Антагонизам интереса једног и другог процеса мораће се превазићи прихватљивом развојном политиком, која у складу унутрашњих и спољњих фактора претпоставља њен развој у концепту остварења политике европских регионализама.

Ново вријеме и нови односи снага у Европи и у свијету могли би резултирати и бољим рјешењима свеукупног остварења српских националних интереса у Републици Српској и ипаче од ових које нуди политика европских регионализама и сама оптерећена захтјевима "новог свјетског поретка".

ЛИТЕРАТУРА И НАПОМЕНЕ

1) Преговори о миру у Босни Херцеговини одржани су у ваздухопловној бази Рајт-Петерсон, у Охају, од 10. до 20. новембра 1995. године по надзором Контакт групе. Они су Резултирали "Споразумом о миру у Босни и Херцеговини", којег су у име зараћених страна потписали: за Републику Српску Слободан Милошевић - председник Републике Србије, за Федерацију Босне и Херцеговине Фрања Туђман - председник Републике Хрватске, и за фиктивну државу Републику Босну и Херцеговину њен председник Алија Изетбеговић. Споразум је познат као Дејтонски, а потписан је 21. новембра 1995. године.

Овај Споразум, којим је дефинисан и потврђен мир на географском простору Босне и Херцеговине у први план ставља: потврду међународне признате државе Републике Босне и Херцеговине и њену подјелу на два потпуно равноправна ентитета, Републику Српску и Федерацију Босне и Херцеговине. Ова два ентитета раздвојена су прецизно повученом границом на картама размјере 1:50 000.

Бројна питања од значаја за мир и његово очување, те функционисање ентитета и "државе" у цјелини дефинисана су посебним споразумима:

Анекс 1-А: Споразум о војним аспектима мировног договора

Анекс 1-Б: Споразум о стабилизацији региона

Анекс 2: Споразум Републике Босне и Херцеговине, Федерација Босне и Херцеговине и Републике Српске о граници између два ентитета

Анекс 3: Споразум о изборима

Анекс 4: Устав Босне и Херцеговине (основна начеле, прим. Р.Г.)

Анекс 5: Споразум о арбитражи

Анекс 6: Споразум о људским правима

Анекс 7: Споразум о избјеглицама и расељеним лицима

Анекс 8: Споразум о Комисији за очување националних споменика

Анекс 9: Споразум о оснивању јавних корпорација у Босни и Херцеговини

Анекс 10: Споразум о спровођењу цивилних аспеката мировног споразума

Анекс 11: Споразум о Међународним полицијским снагама

Споразум о парафирању Општег оквирног споразума о миру у Босни и Херцеговини. (Извор: Интегралан текст. Споразум о миру у Босни и

2) У Паризу, на мировној Конференцији. 14 децембра 1995. године званично је потписан Споразум о миру у Босни и Херцеговини, постигнут на преговорима у Дејтону (недалеко од Дејтона у поменутој бази). Споразум су потписали представници: СР Југославије, Републике Хрватске и Републике Босне и Херцеговине. У свјетству свједока Споразум су потписали Специјални преговарач Европске Уније, те представници: Републике Француске, Савезне Републике Њемачке, Руске федерације, Уједињеног краљевства Велике Британије и Сјеверне Ирске и Сједињених Америчких Држава.

3) Данас, у интегративном погледу, првенствено административно-управном, Босна и Херцеговина не постоји. Зато, употреба овог појма има искључиво географско значење. Дезинтеграциони процеси на том простору, остварени свим расположивим средствима, сачували су од распада само оно што се није могло распасти - физички простор омеђен историјским границама Босне и Херцеговине, и наравно њену историјску прошлост која се није могла упиштити нити измијенити "савременим процесима".

4) Службени назив ентитета у оквиру "државе" Републике Босне и Херцеговине је: Република Српска и Федерација Босне и Херцеговине. Првом припада 49% а другом 51% територија бивше СР Босне и Херцеговине.

5) Међународно призната "држава" Република Босна и Херцеговина од свог постанка (примљена је у чланство УН б. IV 1992. године) па до данас није функционисала ни један минут као суверена држава. Ова чињеница као и комплетан Споразум о миру у Босни и Херцеговини, који дефинише начин њеног функционисања, не обећавају ништа боље по питању њеног суверенитета.

6) У пракси се врло често говори о унији као мугућем облику повезивања ентитета у оквиру "државе" Републике Босне и Херцеговине. Но, са формално-правног становишта, Споразума о миру у Босни и Херцеговини, овај се појам нигдје не спомиње.

7) Радоваковић М. (1993/94): Регионализам као приступ ... Зборник радова САН, Географски Институт "Ј. Цвијић" књ. 44-45. Београд.

8. Сопелса Ј.: *Lehugue de geopolitique*, Paris.

9. Павић Р. (1991): Увод у опћу политичку географију и геополитику (са основама геостратегије). Свеучилиште у Загребу, Факултет политичких наука, Загреб.

10. Цвијић Ј. (1987): Географски и културни положај Србије. Сабрана дела, "Говори и чланци" књ. 3. Тем. I Београд.

SUMMARY

Geopolitical position of Republic of Srpska

Geopolitical position of Republic of Srpska is a result of complex processes of the transformation of the former SFRY and, within it, of disintegration of the former Bosnia and Herzegovina. In the course of this highly complex process, which has been a most complicated and difficult since the World War II, the emergence of new, independent mini-states and specific political-territorial subjects (entities) has proceeded in accordance with the requirements of the new world order. Apart from this, emergence of new subjects within the geographical location of the former FRY is a consequence of a frantic struggle of the internal factors (nations) for fulfilling vital, above all national and then other interests.

In the antagonism of internal (individual national and minority) and external interests expressed in manifold ways, Republic of Srpska is situated on the geographical location of Bosnia and Herzegovina amongst the newly founded political-territorial subject, and it is, from the viewpoint of Serbs' national interests, the greatest achievement of all transformations on the geographical location of the former Yugoslavia.

As we have seen, Republic of Srpska is an entity within the internationally recognized fictitious state of Bosnia and Herzegovina, i. e. it is a political subject with development. Here, we primarily consider the possibility of fulfilling total national interests of the Serbs within said state.

Should the unexisting state of Bosnia and Herzegovina work, and we believe it will not, the formal status of Republic of Srpska within it would be the major impediment to the fulfillment of the direct, unhindered and entire relationship with the international community, including event that with Federal Republic of Yugoslavia. Regarding these relations and possibilities of all connections and reintegration of Republic of Srpska and FR Yugoslavia in and integral political-territorial unity, it should be pointed out that the actual state of the political processes and ratio of the forces in Europe, the Balkans and throughout the world do not speak in favour of this natural process.

A complex and, as we have seen, not in the least enviable geopolitical along with geostrategic position of Republic of Srpska, is the major problem (factor) of the future independent, free, from the viewpoint of The Serbs' national interests, prosperous and desirable development. Requirements of powerful factors of the new world order take to the course of the reintegration of Bosnia and Herzegovina. In connection with this, the announced ways of aid to Republic of Srpska, its consolidation in the European and world courses has been conditioned by requirements which gradually but directly lead to the complete reintegration of the parts of Bosnia and Herzegovina, and thus to the disappearance of Republic of Srpska as an individualized political-territorial subject. This process, which is of a special importance for the muslims in Bosnia and Herzegovina, is supported primarily by the USA, which additionally contributes to intensification of the crisis in the Balkan area. Of course, the USA have an interest to provoke crisis spots anywhere in the world except at their territory. For this reason, they will not allow a crisis to be solved fairly, either here or anywhere in the world. Only in this way can be explained their support to the muslims in their irrational demands for the integral state of Bosnia and Herzegovina, which would, au fond, be a unitary muslim-islamic-fundamentalistic state. The irreconcilable interests of the real and irrational with the form of connecting the entities in an integral state, Republic of Bosnia and Herzegovina, present the basic source of new numerous misunderstandings and conflicts of all kinds, particularly if they are intensified by and external influence, which should not be doubted.

Despite the USA's interests, which are, by the way, the basic generator of crisis spots throughout the world, Europe has opposite interests in many ways. These opposites

contributed to a degree to the funding of Republic of Srpska, which, as we have already stressed, protects Europe from the unwanted penetration of the Islamic fundamentalism. Intimations of the new political-geographical processes in the world, as a logical consequence of the arrogation and violence of the leading factor of the new world order, the USA in particular, might result in, for the foreseeable future, a new political-geographical division of the world, which, among many other things, would determine the future of the Balkans and newly-founded mini-states at the geopolitical location of the former Yugoslavia in terms of the interests of the new forces. However, since this concerns the possible coming processes and period, the actual moment and reality of development processes, especially in Europe, ask for the entry of Republic of Srpska in the courses of the European regionalismes.

The process of regionalism commenced in Europe already during its bloc division. Nowadays, the framework of the European organization on this basis consists of the counties of the Twelve, which, in accordance with their interests, work on establishing new small regionalisms, especially in Eastern Europe and the Balkans, which should be under their full control. This process also includes the integration of Republic of Srpska into the system of the corresponding small regionalisms.

To the entire processes upon which a stable and prosperous development of Republic of Srpska depends, should also be added the increasing danger of the Islamic fundamentalism which more and more expresses the quality of a world process and becomes an important factor in the political-geographical changes in the modern world. Nevertheless, this problem concerns the whole non-Islamic world, so it should be viewed and solved in such terms.

We shall once more to the development of Republic of Srpska within the politics of the European regionalism. "Regionalism is one of the basic approaches and principles of the scientific learning of locational differentiation and integration, developmental direction, planning and arranging of geographical locations. The actual appliance of this approach is influenced by, in the first place, geographical-deterministic (natural/geographical and ecological), cultural-civilizational, economic, political, demographical, technological and informational systems and factors. Geopolitical and geostrategical aims and doctrines play a highly significant role in the conceptual solutions of a regionalism in an actual geographical location. However, the crucial question is whether individual interests of integral parts can be achieved by integration of an area into the corresponding regionalism. Of course, this question encroaches on many hypotheses of emergence and developmental concepts of regionalisms, which, among many other things, arise the question of regional individuality, especially those of national interests. Since national interests can be fully achieved only in an ethnic state, this paractically means that those parts of the formed regionalisms which, at the same time, do not belong to an ethnic state, do not present an opportunity to fulfill these interests. In other words, two processes will characterize Republic of Srpska - a political/geographical subject on the geographical location of Bosnia and Herzegovina within the concept of the implementation of the politics of the geographical location of Bosnia and Herzegovina within the concept of the implementation of the politics of the European regionalisms. The first concerns its gradual, limited revival, directed by broader interests of the corresponding regionalisms. The other, subordinated to the same interests, will demand a gradual weakening of the development of Republic of Srpska in terms of fulfilling national interests.

The antagonism of the interests of both processes will have to be overcome by acceptable developmental politics, which, within internal and external factors, implies its development in the concept of the implementation of the politics of the European regionalisms.

The new period and ratio of forces in Europe and world might bring better solutions of the entire satisfaction of the Serbs' national interests in Republic of Srpska and otherwise, than those offered by the politics of the European regionalisms, which is itself burdened with the demands of the new world order.